

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

בעזה"ש"ת
כ"ב אב תש"פ
מסכת: עירובין | פרק: א | דף: ג'

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

מקצת קורה בתוך עשרים ומקצת למעלה מעשרים

(ג' א) מקצת קורה בתוך עשרים ומקצת קורה למעלה מעשרים, מקצת סכך בתוך עשרים ומקצת סכך למעלה מעשרים, אמר רבה: במבוי כשר, בסוכה פסול.

מאי שנא במבוי דכשר דאמרין קלוש, סוכה נמי לימא קלוש! אי קלשת הויא לה חמתה מרובה מצילתה. הכא נמי, אי קלשת הויא לה קורה הניטלת ברוח. אלא על כרחך נעשו כשפודין של מתכת, הכא נמי על כרחך נעשית צילתה מרובה מחמתה!

אמר רבא מפרזקיא: סוכה דליחיד היא, לא מדכר; מבוי דלרבים, מדכרי אהדדי. רבינא אמר: סוכה דאורייתא, אחמירו בה רבנן; מבוי דרבנן, לא אחמירו ביה רבנן.

רב אדא בר מתנה מתני להא שמעתא דרבה איפכא. אמר רבה: במבוי פסול, בסוכה כשירה.

(ומבאר) אמר רבא מפרזקיא: סוכה דליחיד היא, רמי אנפשיה ומדכר. מבוי דלרבים היא, סמכי אהדדי, ולא מדכרי. דאמרי אינשי: קדרא דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא. רבינא אמר: סוכה דאורייתא, לא בעי חיזוק. מבוי דרבנן, בעי חיזוק.

מאי הוי עלה?

רבה בר רב עולא אמר: זה וזה פסול.

רבא אמר: זה וזה כשר, חלל סוכה תנן, חלל מבוי תנן.

שיטות הראשונים

מקצת קורה בתוך עשרים ומקצת קורה למעלה מעשרים: פסקו רי"ף, רמב"ם, רא"ש, ורשב"א כרבא, שאמר זה וזה כשר. וכן פסק השו"ע¹.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות עירובין, סימן ססג)

כו. ... ואם היה בגובה חללו יותר מעשרים אמה מצמצמות, אינו נתר בקורה, אבל נתר הוא בלחי...

1. או"ח ססג,כו. ואפילו אם כולה מעל עשרים כל עוד חלל המבוי אינו יותר מעשרים אמה מצומצמות, נותר בקורה. מקורות - רמב"ם (הל' שבת יז,טז). רשב"א (ג' א', ד"ה ולענין פסק). רא"ש (סי' ב).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

גודל אמה בה שיערו חכמים

(ג' ב') (1) אמר אביי משמיה דרב נחמן: אמת סוכה ואמת מבוי, באמה בת חמישה (טפחים). אמת כלאים (גודל של קרחת הכרם² ומחול הכרם³) באמה בת שישה (כל מקום לחומרא).

(2) ורבא משמיה דרב נחמן אמר: כל אמות (סוכה, מבוי, וכלאים) באמה בת שישה, אלא הללו שוחקות והללו עצבות (אמות כלאים בטפחים גדולים. ושל סוכה ומבוי עצבות, מצומצמות, לחומרא).

שיטות הראשונים

גודל האמה: רמב"ם, רז"ה, רא"ש, ורשב"א, פסקו כרבא, שכל אמות באמה בת שישה. אלא הללו שוחקות והללו עצבות, ולחומרא. וכן פסק השו"ע⁴.

שיעור באמה בת שישה לעניין משך מבוי: דעת רמב"ם⁵, **אשכול, אור זרוע, ורז"ה**, שלעולם הולכים לחומרא. וכן הביא **המאירי** בשם **הרמב"ן**⁶. **והרשב"א והמאירי** כתבו שלרבא הסובר שכל האמות שוות וכולן בנות ששה, ואין ביניהן (חילוק) אלא בין שוחק לעצב, לא חילקו בכל מין ומין בין מקצתו לרובו, אלא השוו מדותיהן לגמרי והלכו בהן אחר הרוב?⁷ **והשו"ע**⁸ פסק **כרמב"ם**.

2. דתנן (כלאים ד,א): איזו היא קרחת הכרם - כרם שחרב אמצעיתו (שגפניו האמצעיות נתייבשו או נעקרו), אין שם (בקרחת) שש עשרה אמות (מרובעות, כדעת בית הלל) - לא יביא זרע לשם (אסור לזרוע שם. וכי משערת בגדולות, הוי חומרא). היו שם שש עשרה אמה - נותן לו כדי עבודתו (ארבע אמות לכל צד) וזורע את המותר (את שמונה האמות הנשארות באמצע).

3. דתנן (כלאים ד,ב): ואיזהו מחול הכרם - בין כרם לגדר (שטח פנוי שבין כרם לגדר שמסביבו); אין שם שתיים עשרה אמה (ברחבו, כדעת בית הלל) - לא יביא זרע לשם (שד' אמות שליד הכרם הן עבודת הכרם, וד' אמות שליד הגדר, אין דרך בני אדם לזרועם, ולא נשאר בינתיים רוחב ד' אמות, שהוא שיעור חשוב, והוא בטל לכרם. וכי משערת בגדולות, הוי חומרא). היו שם שתיים עשרה אמה - נותן לו כדי עבודתו (ארבע אמות) וזורע את השאר (את השטח הנשאר).

4. או"ח שסג,כו. הרי"ף השמיט דין זה, וצ"ב.

5. זה לשון הרמב"ם: האצבע שמשערין בה בכל מקום היא רחב הגודל שליד. והטפח - ארבע אצבעות. וכל אמה האמורה בכל מקום, בין בשבת בין בסכה וכלאים, היא אמה בת שישה טפחים. ופעמים משערין באמה בת שישה טפחים דחוקות זו לזו, ופעמים משערין באמה בת שישה טפחים שוחקות ורווחות, וזה נזה להחמיר. כיצד? משך מבוי - בארבע אמות שוחקות; וגבהו - עשרים אמה עצבות; רחב הפרצה - עשר אמות עצבות. וכיוצא בזה לענין סכה וכלאים.

6. שגם משך מבוי שהוא בארבע אמות (היה המבוי פחות מעשרה טפחים, ובא להשלימו, לפי אביי חוקק בו ד' אמות, דמשך מבוי בעינן ד' אמות, וכן הלכה. ראה להלן, ה' א'), מודדים באמה בת שישה טפחים שוחקות, והוי לחומרא. ולגובה ופירצת מבוי בעצבות, לחומרא. ואף דהוא מילתא דרבנן, והיה לנו למיזל בספקו לקולא, ביאר בביה"ל (שסג,כו, ד"ה מרווחים) **דלא מקרי ספק, דהוי מחמת חסרון ידיעה** (וראה ש"ך י"ד צח ס"ק ט, וס"י קד ס"ק ד).

7. ולענין מבוי, מודדים תמיד באמה בת שישה מצומצמות. ואף במשך מבוי מצומצמן קולא, הניחום על שיעורן. אמנם לענין כלאים נחלקו הראשונים: דעת **המאירי** שבכלאים אין משערין אותן כשוחק, אלא במקום שהשוחק בו חומרא (שאם אמרוה לענין סוכה ומבוי, ולענין העמדתן על מתכונתן, יאמרו להרבות במדתן להקל!). אבל **הריטב"א** כתב דלדעה זו אף בכלאים לעולם שוחקות, ואפילו להקל. ולא חששו לקולא במיעוטא.

8. או"ח שסג,כו. וכתב הביה"ל (ד"ה מרווחים) דאם נצטרף לזה עוד ספק, אפשר שיש להקל. וכתב עוד, לפלא הזכירו האחרונים כלל דברי הרשב"א, דדעתו לענין מבוי מודדין תמיד מצומצמות. מקורות - רמב"ם (הל' שבת יז,לו). אור זרוע (חלק ב, הל' עירובין, סי' קי). רז"ה (א' א' ברי"ף, ד"ה קיימא לן).

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

אמה שוחקת ואמה עציבה: כתב הרשב"א, ובאיזו אמה אמרו? באמה בת ששה טפחים. והטפת, ארבעה בגודל, וחמש באצבע, ושש בקטנה (על פי גמרא מנחות, מ"א ב'). וכמה שיעור אמה שוחקת יתרה על העצבה, הדחוקה? יראה לי חצי אצבע?

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות עירובין, סימן שסג)

כו. הא דמבוי נתר בלחי או קורה דוקא פשאינו נמוך פחות מעשרה טפחים מרנחים ולא יהא רחבו יותר מעשר אמות מצמצמות ושיהא ארכו ד' אמות מרנחות או יותר, אבל אם חסר אחד מכל אלו אין לו תקנה אלא בצורת פתח; ואם היה בגובה חללו יותר מעשרים אמה מצמצמות, אינו נתר בקורה...

9. והרמב"ם כתב: וענין מצומצם, שיהו אצבעות ירך דחוקות זו לזו בעת שתשער ששת הטפחים ותלחצם עד כמה שתוכל. ושאינו מצומצם, הוא הפך זה, והוא שתשאיר אצבעות ירך סמוכות זו לזו בלי לחץ אלא יכנס האור ביניהם. מקורות - רשב"א (עבוה"ק, בית נתיבות, אג; הו"ד במגיד משנה הל' שבת יז, לו, ובב"י או"ח שסג, כו, ובמשנ"ב ס"ק פט). רמב"ם (פירוש המשניות, עירובין א, א)